

ANALIZĂ COMPARATIVĂ A MODALITĂȚILOR DE EXECUTARE A OBLIGAȚIEI DE ÎNTREȚINERE

Viorica STRELCIUC

Doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova
e-mail: viorica_901@mail.ru
<https://orcid.org/orcid.org/0009-0005-3461-5294>

Valentina CEBOTARI

Doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova
e-mail: cebotarivalentina63@gmail.com
<https://orcid.org/orcid.org/0000-0002-0025-214X>

“Copilul nu datorează părinților viața, ci creșterea”.

Nicolae Iorga

Plata pensiei de întreținere a membrilor de familie se constituie ca un element complex prin natura sa juridică, a ordinii și modului său de formare. Reieșind din circumstanțele că pensia de întreținere este o instituție a dreptului familiei - componentă a dreptului privat, aceasta își regăsește reglementare în multitudinea de ramurii de drept conexe. În prezentul articol am cercetat prin analiză comparativă fenomenul obligației de întreținere apărută în baza unui contract privind plata pensiei de întreținere sau instituită prin emiterea unei hotărâri judecătorești. Totodată, am evidențiat cele mai relevante aspecte și trăsături care diferențiază obligația de întreținere izvorâtă în baza unui contract privind plata pensiei de întreținere versus a unei hotărâri judecătorești prin enumerarea efectelor juridice în cazul exercitării obligației de către debitor de bună-credință.

Cuvinte-cheie: pensie de întreținere, copii, contract, hotărâre judecătorească, buna-credință, plată fixă, salariu și alte venituri.

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE METHODS OF EXECUTION OF THE MAINTENANCE OBLIGATION

The payment of the maintenance pension for family members is a complex element due to its legal nature, order and method of formation. Arising from the circumstances that the maintenance pension is an institution of family law - a component of private law, it finds its regulation in the multitude of related branches of law. In the given material, I researched through comparative analysis the phenomenon of the maintenance obligation arising on the basis of a contract regarding the payment of the maintenance pension or instituted by issuing a court decision. At the same time, we highlighted the most relevant aspects and features that differentiate the maintenance obligation arising from a contract

regarding the payment of maintenance pension versus a court decision by listing the legal effects in the case of the exercise of the obligation by the debtor in good faith.

Keywords: *alimony, children, contract, court order, good faith, fixed payment, salary and wage income.*

ANALYSE COMPARATIVE DES MODALITÉS D'EXÉCUTION DE L'OBLIGATION D'ENTRETIEN

Le paiement de la pension d'entretien des membres de la famille est un élément complexe de par sa nature juridique, son ordre et sa forme de constitution. Étant donné que la pension alimentaire est une institution du droit de la famille - une composante du droit privé, elle trouve sa réglementation dans la multitude de branches du droit qui lui sont liées. Dans le matériel présenté, j'ai étudié à travers une analyse comparative le phénomène de l'obligation alimentaire née sur la base d'un contrat concernant le paiement de la pension alimentaire ou instituée par une décision de justice. Dans le même temps, nous avons mis en évidence les aspects et caractéristiques les plus pertinents qui différencient l'obligation alimentaire née d'un contrat relatif au paiement d'une pension alimentaire par rapport à une décision de justice, en énumérant les effets juridiques en cas d'exercice de l'obligation par le débiteur dans bonne foi.

Mots-clés: *pension alimentaire, enfants, contrat, décision de justice, bonne foi, paiement fixe, salaire et autres revenus.*

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ СПОСОБОВ ИСПОЛНЕНИЯ ОБЯЗАТЕЛЬСТВА ПО СОДЕРЖАНИЮ

Выплата алиментов членам семьи является сложным элементом в силу своей правовой природы, порядка и формы образования. Ввиду того, что алименты являются институтом семейного права - составной частью частного права, они находят свое регулирование во множестве смежных отраслей права. В данном материале путем сравнительного анализа нами исследовано явление алиментной обязанности, возникающей на основании соглашения о выплате алиментов или установленной решением суда. При этом, мы выделили наиболее актуальные аспекты и особенности, отличающие алиментное обязательство, возникающее из соглашения о выплате алиментов от решения суда, перечислив юридические последствия в случае добросовестного исполнения должником своих обязательств.

Ключевые слова: *алименты, дети, договор, судебный приказ, добросовестность, фиксированная выплата, заработная плата и другие доходы.*

Introducere

Actualitatea și importanța temei abordate comportă un caracter complex reieșind din natura raportului juridic al plății obligației de întreținere stabilite de comun acord în temeiul unui acord liber exprimat dintre subiecți, pe de o parte, și al caracterului imperativ și coercitiv în cazul emiterii unei hotărâri judecătorești. Obligația legală de întreținere între membrii familiei în general, va fi actuală atâta timp cât va exista instituția familiei, chiar și înafara statului și dreptului, dat fiind faptul că este mai întâi de toate o îndatorire spirituală și morală a individului prin coexistența sa în interiorul unei familii.

Baza teoretică se fundamentează reieșind din plenitudinea lucrărilor de specialitate ale autorilor la tema obligația legală de întreținere, executarea hotărârii judecătorești cu bună-credință și conexă acestora. În cadrul prezentului articol, au fost studiate cercetările autorilor din Republica Moldova, cum ar fi: Cebotari Valentina, Băieșu Sergiu, Belei Elena, precum și a celor din România, cum sunt: Bacaci Alexandru și Berindei Gabriela-Mihaela. Autorii enunțați mai sus reprezintă adevărați piloni ai cercetării domeniului dreptului privat, iar lucrările acestora sunt veritabile referințe de preț doctrinei de ramură și legislației în vigoare.

Metodologia de cercetare se bazează pe aspectele comparative a instituirii obligației de întreținere în temeiul unui contract sau a unei hotărâri judecătorești. În aceeași ordine de idei, la elaborarea prezentului articol, s-a folosit în calitate de procedeu metoda logică. Utilizarea metodelor nominalizate și a altor mecanisme investigaționale au determinat studierea complexă și multilaterală a obiectului în cauză.

Expunerea materialului

Constituția Republicii Moldova conține mai multe articole care prevăd în ansamblul său obligația părinților, dar și a statului privind drepturile, interesele și ocrotirea copiilor. Astfel încât, conform art. 48 al Constituției: *“Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între bărbat și femeie, pe egalitatea lor în drepturi și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor.* “ Prin urmare, drepturile și interesele copiilor sunt fundamentale în ceea ce constituie creșterea, educarea și instruirea lor. Mai mult de cât atât, prin întemeierea unei familii, bărbatul și femeia își asumă de comun acord și conștient întinderea și importanța obligațiilor sale care le iau asupra lor ca părinți o dată cu nașterea copiilor. Indiferent dacă copiii se nasc în cadrul unei familii încheiate în condițiile legii sau nu, toți copii se bucură în egală măsură de aceleași drepturi în raport cu părinții lor.

Însă, așa se face, că de multe ori părinții care au conceput copiii, refuză în a acorda susținere și ajutor copiilor săi. În astfel de cazuri, apare puterea coercitivă a statului în vederea asigurării intereselor copiilor.

Obligația legală de întreținere acordată de către părinți în beneficiul copiilor săi, are loc de la nașterea acestora și până la majorat sau pe întreaga viață a copiilor inapți de muncă. Acestea fiind spuse, amintim prevederile art. 74 Codul familiei, în conformitate cu care: *“Părinții sunt obligați să-și întrețină copiii minori și copiii majori inapți de*

muncă care necesită sprijin material.” Cu alte cuvinte, una din sarcinile primordiale ale părinților, rezidă în obligația lor de a acorda întreținere copiilor minori pe de o parte, precum și copiilor majori pe de altă parte.

Considerăm pe bună dreptate, că misiunea părinților pe acest pământ ce apare o dată cu nașterea copiilor, se identifică prin sprijinul și susținerea ce o datorează copiilor săi nu doar până la majorat, dar pe întreaga lor viață în limita posibilităților materiale, financiare sau spirituale.

În ceea ce privește obligația părinților de a-și întreține copii, identificăm mai multe cazuri reieșind din tipul obligației față de copii minori și copii majori.

Referitor la obligația legală de întreținere a copiilor minori, conform opiniei autorului Alexandru Bacaci [2, pag. 200], ceea ce este specific acestei obligații de întreținere a copilului minor este faptul că el, aflându-se în perioada de formare, în cursul procesului de școlarizare, se găsește în starea de nevoie tocmai datorită acestor împrejurări, și nu a incapacității de muncă la fel ca majorul. Cu alte cuvinte, reieșind din vârsta fragedă a copilului, părintele este obligat a datora acestuia întreținere în vederea școlarizării și dezvoltării intelectuale ale sale, dat fiind faptul că se află într-o perioadă de formare.

Problema întreținerii copiilor minori și majori, nu se pune în situațiile în care părinții locuiesc împreună și împart obligațiile sale corelativ sarcinilor părintești. Creșterea și educarea copiilor în cadrul unei familii, apare mai degrabă ca un proces firesc, unde în egală măsură sau nu, părinții participă cu resurse proprii, materiale și financiare îndreptate cu scopul de a-i asigura copilului toate cele necesare unei dezvoltări sănătoase și întregre. Problema întreținerii sub aspect juridic, apare atunci când părinții nu mai locuiesc împreună și unul din ei - obligat la plata pensiei de întreținere, refuză exe-

cutarea ei. În acest caz, apare statul, prin organele sale abilitate și cadrul legislativ, împuternicite în vederea înfăptuirii justiției în interesul și apărarea drepturilor copiilor rămași fără grijă părintească.

Drept urmare, în coroborare cu prevederile art. 74 al Codului familiei, sprijinul material care urmează să fie acordat copiilor de către părinții lor, poate fi realizat în baza plății pensiei de întreținere. Astfel, conform normelor legale prenotate, plata pensiei de întreținere poate fi executată în două modalități.

Prima modalitate de plată a pensiei de întreținere, poate avea loc în baza unui contract încheiat între părinți sau între părinți și copilul major inapt de muncă. Și a doua modalitate - dacă lipsește un atare contract și părinții nu participă la întreținerea copiilor, pensia de întreținere se încasează pe cale judecătorească, la cererea unuia dintre părinți, a tutorelui copilului sau a autorității tutelare teritoriale.

Privitor la achitarea plății pensiei de întreținere în baza unui contract, amintim Titlul 15 din Codul familiei, care conține reglementări cu privire la forma, modul de încheiere și conținutul contractului privind plata pensiei de întreținere. De menționat, că contractul privind plata pensiei de întreținere, reprezintă un acord liber exprimat între persoana care datorează întreținere (debitorul întreținerii) și persoana care are dreptul la întreținere (creditorul întreținerii), care stabilește mărimea, condițiile și modul de plată a pensiei de întreținere.

Contractul privind plata pensiei de întreținere se întocmește în scris și se autentifică notarial. Drept urmare, nerespectarea condițiilor cu privire la formă și autenticitate sa, atrage după sine nulitatea contractului. Specific contractului privind plata pensiei de întreținere comparativ cu stabilirea pensiei de întreținere în baza unei hotărâri a instanței de judecată, este acordul liber exprimat al părților pe marginea mărimii, modului și ordinii de achitare a pensiei. Totodată, modificarea contractului se poate opera doar cu acordul ambelor părți, iar modificarea

unilaterală a contractului sau refuzul unilateral de executare, sunt inadmisibile.

Reieșind din natura sa juridică, contractul privind plata pensiei de întreținere reprezintă manifestarea voinței liber exprimate a părților, orice modificare sau ajustare se va face bilateral. Corespunzător normelor legale, modificarea sau rezilierea contractului se perfectează în scris și se autentifică notarial, orice acțiune întreprinsă de părțile contractului cu încălcarea normelor enunțate mai sus, atrag după sine nulitatea contractului. Astfel, este nulă orice convenție - clauzele căreia, în mod direct sau indirect, derogă de la dispozițiile impuse prin normele legale.

Tot nulitatea contractului poate fi cauzată dacă acesta contravine intereselor copilului minor, fiind declarat nul de către instanța judecătorească la cererea reprezentanților legali ai copilului sau a autorității tutelare teritoriale.

Referitor la mărimea pensiei de întreținere pentru copii minori, stabilită în baza unui contract, atunci observăm că cuantumul plății poate fi determinat bilateral de către părți, însă cu respectarea prevederilor art. 75 Codul familiei: *“Pensia de întreținere pentru copilul minor se încasează din salariul și/sau din alte venituri ale părinților în mărime de 1/4 - pentru un copil, 1/3 - pentru 2 copii și 1/2 - pentru 3 și mai mulți copii”*, sau prevederilor art. 76 al codului prenotat. Prin urmare să admitem situația în care părțile convin asupra mărimii plății pensiei de întreținere cu încălcarea prevederilor legislației, atunci în baza hotărârii instanței de judecată, un astfel de contract se declară nul și se emite o hotărâre judecătorească în condițiile legii.

Totodată, în conținutul contractului privind plata pensiei de întreținere, părțile pot stabili modalitatea de plată a pensiei care poate fi atât sub forma unor cote-părți din salariul și/sau din alte venituri ale debitorului întreținerii, într-o sumă bănească fixă plătită periodic cât și prin îmbinarea mai multor moduri de achitare a acesteia. A se menționa, că indiferent de

modalitatea de plată aleasă de către părțile contractului, este necesar a se respecta minimul stabilit de Codul familiei.

Considerăm, de altfel, că contractul privind plata pensiei de întreținere, reprezintă o manifestarea a bunei-credințe a părților contractului. În opinia noastră, atunci când părțile reușesc să ajungă la un numitor comun privind încheierea contractului plății pensiei de întreținere, îi catalogăm ca fiind subiecți de bună-credință. Conform autorului Băieșu Sergiu [4, pag. 329], buna-credință reprezintă *“acel standard de conduită a unei părți a raportului juridic civil, caracterizată prin corectitudine, onestitate, deschidere și luarea în cont a intereselor celeilalte părți la raportul juridic...”*. Dacă este să examinăm tangențial definiția expusă de către autor pe marginea încheierii de comun acord a contractului privind plata pensiei de întreținere, atunci determinăm un comportament corect, deschis și onest al subiecților raportului juridic. Prin încheierea contractului, debitorul obligației cât și creditorul, dau dovadă de intenție sinceră, luând în considerare interesele celeilalte părți.

Suntem adepții unei astfel de soluționări a problemei de către părți, prin încheierea unei convenții care are drept scop reglementarea plății pensiei de întreținere, dat fiind faptul că convenția încheiată înfățișează doleanțele ambelor părți în egală măsură. În aceeași ordine de idei, încheierea unui contract va avea drept rezultat mai multe avantaje decât dezavantaje. În primul rând, părțile vor omite careva relații ostile între ei, vor economisi timp, bani și resurse. În cazul în care plata pensiei de întreținere este destinată copiilor minori, atunci prin încheierea contractului părinții vor proteja copiii de stres și griji suplimentare cauzate de neînțelegerea părinților.

A nu se interpreta că în circumstanțele emiterii unei hotărâri a instanței de judecată, subiecții vizati nu sunt de bună-credință. Totalitate circumstanțelor examinate în cadrul procesului de judecată pot fi diverse, indiferent de voința părților.

În ceea ce privește stabilirea plății pensiei de întreținere în baza unei hotărâri de judecată, atunci indicăm prevederile art. 97 Codul familiei, care prevede că: *“în lipsa unui acord referitor la întreținere, membrii familiei pot porni în instanța judecătorească o acțiune privind încasarea pensiei respective, chiar și în cazul când aceasta, se plătește benevol”*. Drept urmare, în cazul în care părțile vizate nu încheie un contract, atunci mărimea și modul de plată este stabilită de către instanța de judecată prim emiterea unei hotărâri. Hotărârea judecătorească reprezintă un act de aplicare și realizare a dreptului [5, pag. 91].

Specific obligației de întreținere prin prisma dreptului familiei, este că persoana care are dreptul la întreținere poate porni o acțiune privind încasarea pensiei de întreținere, indiferent de termenul care a trecut de la momentul apariției dreptului respectiv. Atâta timp cât creditorul obligației se regăsește în condițiile prevăzute în legislația în vigoare ce-i dau dreptul de a solicita întreținere de la membrii familiei, poate depune în orice moment o cerere în instanța de judecată. În același context, reglementării Codului familiei prevede că pensia de întreținere se încasează de la data adresării în instanța judecătorească. Excepție de la această regulă este art 98 alin. (3) care prevede că: *“Pensia de întreținere poate fi încasată pentru perioada anterioară adresării în instanța judecătorească dacă se va stabili că în perioada respectivă s-au întreprins măsuri de acordare a întreținerii, dar debitorul întreținerii s-a eschivat de la plata pensiei”*. Aici de altfel, în contextul celor relatate mai sus, sesizăm vădit lipsa bunei-credinței a debitorului obligației de întreținere manifestată prin eschivarea sa de la plată.

În procesul de judecată, justițiabilul va stabili totalitatea circumstanțelor de fapt și de drept în scopul determinării mărimii pensiei de întreținere reieșind din minimul prevăzut de legislație. Totodată, este necesar a concretiza că hotărârea de judecată prin care se dispune plata pensiei de întreținere se judecă de

urgență și în mod prioritar. Concomitent, conform conținutului art. 256, alin. (10), lit. a) Codul de procedură civilă a Republicii Moldova: “*Urmează a fi executate imediat ordonanța sau hotărârea judecătorească prin care pârâtul este obligat la plata: a) pensiei de întreținere*”, ceea ce presupune că hotărârea privind plata pensiei de întreținere produce efecte juridice din ziua emiterii.

În aceeași ordine de idei, autoarea Valentina Cebotari, ne comunică că pensia de întreținere se încasează nu de la data prezentării titlului executoriu sau a contractului privind plata pensiei de întreținere, dar de la **data indicată în titlul executoriu în** conformitate cu hotărârea instanței judecătorești sau **de la data** stipulată în contract [1, pag. 265]. După cum menționează și autoarea că aceste date de obicei nu coincid și respectiv în așa mod se formează restanța la plata pensiei de întreținere, care urmează să se încaseze pentru perioada anterioară în baza contractului privind plata pensiei de întreținere sau a titlului executoriu, în limitele a cel mult 3 ani din momentul prezentării contractului sau a titlului executoriu respectiv.

Atât contractul privind plata pensiei de întreținere, cât și hotărârea judecătorească, va stabili un minim a cuantumului pensiei. Astfel, revenind la mărirea pensiei de întreținere pentru copilul minor, identificăm că cuantumul acesteia urmează să fie cel puțin în corespundere cu normele legale. Prin urmare, pensia de întreținere pentru copilul minor se încasează din salariul și/sau din alte venituri ale părinților în mărime de:

- 1/4 - pentru un copil,
- 1/3 - pentru 2 copii,
- 1/2 - pentru 3 și mai mulți copii.

În corespundere cu normele Codului muncii al Republicii Moldova, art. 1: “*salariul este o remunerație sub forma unei retribuții bănești care include salariul de bază (salariul tarifar, salariul funcției), precum și toate adaosurile, sporurile, premiile și alte plăți de stimulare și compensare*

acordate salariatului de către angajator în temeiul contractului individual de muncă pentru munca prestată”. Cu alte cuvinte, la stabilirea mărimii pensiei de întreținere, judecătorul va lua în calcul toate veniturile debitorului obligației prezentate sub formă de salariu, adaosuri, sporuri, premii și alte plăți de stimulare și compensare. Nu se admite *per contrario* stabilirea pensiei luând în considerare de exemplu doar salariul de funcție a debitorului fără calcularea altor componente de retribuire.

În același context, părinții sunt obligați în a acorda întreținere și copiilor lor majori inapți de muncă care necesită sprijin material. Așadar, descendentul major ar fi îndreptățit la întreținere nu oricare ar fi cauza nevoii în care se află, ci numai dacă această cauză constă în incapacitatea sa de muncă [2, pag. 210].

Totodată, autorul Alexandru Bacaci face o concretizare, astfel încât, prin incapacitate de muncă nu trebuie să se înțeleagă numai o incapacitate absolută, datorată unor cauze de ordin fiziologic, medical, ci și incapacitatea care derivă din satisfacerea unor cerințe de ordin social, și că legiuitorul a condiționat dreptul la pensia de întreținere de incapacitatea de a munci pentru a înlătura posibilitatea ca persoanele capabile de muncă să ducă o viață parazitară, împrejurare care nu este prezentă în cazul în care copilul major are nevoie de întreținere pentru a-și continua studiile [2, pag. 211].

Alteori, conform prevederilor legislației românești, obligația părinților de a întreține copilul major aflat în continuarea studiilor a fost motivată cu prevederile Codului potrivit cărora părinții au obligația specială și distinctă, de educare și instruire a copiilor lor, care durează nu numai până la majorat ci și în toată perioada de timp în care copilul își continue studiile, dar nu mai mult de împlinirea vârstei de 25 de ani.

Acestea fiind spuse, la stabilirea pensiei și a perioadei achitării acesteia, urmează a fi luat în calcul

totalitatea circumstanțelor care dă dreptul pe de o parte creditorului la întreținere, sau îi limitează acest drept, pe de altă parte.

Concluzii

În elaborarea concluziei pe marginea celor expuse mai sus, dorim să atenționăm asupra aspectelor ce diferențiază obligația legală de întreținere stabilită în baza unei hotărâri judecătorești și respectiv obligația contractuală de întreținere, exprimată prin încheierea unui contract privind plata pensiei de întreținere. În cazul încheierii unui contract, părțile în calitatea lor de subiecți speciali a convenției au prerogativa de a decide singuri asupra întinderii drepturilor și obligațiilor sale, reieșind din normele legale. Mai mult decât atât, părțile pot stabili prin intermediul încheierii unui contract privind plata pensiei de întreținere, a unor clauze mult mai avantajoase celor prevăzute de legislație. Totodată, părțile contractului pot reveni oricând asupra conținutului acestuia, prin operarea multitudinii de modificări reieșind din împrejurările și întinderea posibilităților și necesităților lor materiale.

Pe de altă parte, obligația legală de întreținere dispusă în baza unei hotărâri judecătorești, presupune în primul rând cheltuieli suplimentare de resurse

financiare și de timp. Hotărârea judecătorească prezintă decizia justițiabilului coroborată la situația materială a creditorului și debitorului reieșind din particularitățile probelor prezentate și examinate în cadrul procesului de judecată, în comparație cu convenția încheiată între părți care este de fapt o înțelegere liber exprimată ce le dictează conduita la învoiala lor.

Referințe bibliografice

1. CEBOTARI, Valentina. *Dreptul Familiei*. Ediția a III-a, Revăzută și completată. Chișinău, Tipografia Reclama, 2014.
2. BACACI, Alexandru. *Raporturile patrimoniale în dreptul familiei*. București: Editura Hamagiu, 2007.
3. BERINDEI, Gabriela-Mihaela. *Izvorul contractual sau legal al obligației de întreținere*. București, Editura Hamagiu, 2019.
4. BĂIEȘU, Sergiu. Buna-credință - principiu fundamental al dreptului civil. În: *Conferința „Realități și perspective ale învățământului juridic național”*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, octombrie 1-2, 2019, pag. 325-329. ISBN 78-9975-149-79-2.
5. BELEI, Elena. Exigențele față de hotărârea judecătorească. În: *Revista Institutului Național de Justiție*. Anul: 2008, nr. 1-2 (5), pag. 91-95. ISSN 2587-4365 / ISSN 2587-4373.